

Danion Vasile

**Manual de curaj
în fața bolii, a suferinței
și a morții**

*Tâlcuiri la învățăturile
Avvei Emilian Simonopetrul*

Editura Areopag
București, 2021

Cuprins

În loc de prefață.....	5
<i>Pr. conf. dr. Gheorghe Holbea:</i> Părintele arhimandrit Emilian Simonopetrul.....	13
Întroducere	17
Partea întâi: Despre boli și suferințe	26
Partea a doua: Despre moarte	137
În loc de încheiere.....	199
<i>Anexă - Sfântul Ciprian al Cartaginei:</i> Creștinii în fața bolii și a morții.....	202

În loc de prefață

„Hristoase, dă-mi răbdarea și credința sfinților...”

Mitropolitul Neofit de Morfou spunea într-o predică¹: „În aceste luni care vin să faceți o rugăciune pe care mi-au spus-o niște oameni luminați ai lui Dumnezeu. Este o rugăciune simplă, dar esențială. Acestea sunt vitaminele spirituale de care are nevoie sufletul nostru în această perioadă. Să spuneți: «Hristoase, dă-mi răbdarea și credința sfinților»; avem nevoie de această rugăciune, deoarece răbdarea pe care o avem acum nu va ajunge... Și nici credința pe care o avem noi, ciprioții, ca închinători ai icoanelor, mănăstirilor și moaștelor nu va ajunge... De aceea trebuie să spunem: «Dă-mi răbdare», deoarece această răbdare pe care o avem se va dovedi puțină, foarte puțină! Și credința noastră se va dovedi puțină, chiar mai puțină... Se vor întâmpla astfel de lucruri și evenimente, încât va trebui să avem credința sfinților, a Sfântului Ciprian și a Sfintei Iustina. Este foarte important ca răbdarea noastră să nu fie doar o răbdare psihologică, mentală. Nici credința noastră nu va fi suficient să fie doar așa cum era credința mamei noastre, a bunicii sau a vreunui părinte duhovnic pe care l-am întâlnit la școala de duminică, ci va trebui să fie credința sfinților! Și, când vom avea credința sfinților, vom trăi viața sfinților. Și viața sfinților, amintiți-vă, nu este atât pe acest pământ, cât mai ales

¹ Fragmente din predica ținută după Acatistul Sfinților Ciprian și Justina pe 1 octombrie 2021 - <http://www.cuvantul-ortodox.ro/hristoase-al-meu-da-mi-rabdarea-si-credinta-sfantilor-predici-noi-ale-mitropolitului-cipriot-neofit-de-morfou/> (n.ed.).

în cealaltă lume. Deoarece sfinții au ținut spre lucruri mari - mari, nu mici, așa cum facem noi: să fim sănătoși, să avem o familie bună, să avem copii buni; acestea sunt bune, dar acestea nu le vom lua cu noi în lumea cealaltă. Dacă suntem interesați de viața veșnică, trebuie să știți că examenele încep.”

Rugăciunea la care acest mitropolit făcea referire, „Hristoase, dă-mi răbdarea și credința sfinților”, a fost recomandată de Sfântul Sofronie de la Essex pentru întărire în războiul duhovnicesc. Vremurile prin care trecem sunt pline de tulburare și de încercări de tot felul. De aceea, rostirea acestei scurte rugăciuni este foarte importantă. Dar, ce înțelegem prin răbdarea și credința sfinților?

Unul din cele mai directe moduri din care putem înțelege răbdarea și credința sfinților o constituie citirea mărturiilor scrise chiar de ei înșiși. Din astfel de mărturii putem înțelege cât de departe suntem noi de măsura virtuților lor.

Iată câteva fragmente dintr-o scrisoare trimisă din Sfântul Munte de Sfântul Efrem Katunakiotul unei profesoare, pe 20 iulie 1989 (când avea 77 de ani): „Îmi scrii că Îl rogi pe Domnul să mă ușureze în durerile mele, însă eu aș vrea să te rog să nu mai faci aceasta pentru mine, ci să-L rogi să-mi dea răbdare, iar nu ușurare. Multe ne învață Sfinții Părinți, dar mult mai multe și mai bine ne învață săraca noastră experiență. Iar despre asta vreau să-ți mărturisesc ceva. În urmă cu șase ani am fost internat într-un spital din Atena din pricina bolii mele, eczema. După ce am ieșit din spital am mers în Eghina și ne-am închinat Sfântului Nectarie. De îndată ce i-am sărutat Sfântul Cap am simțit o mireasmă fină. Iar aceasta mi-a dat de înțeles că mă așteaptă multe necazuri, așa cum s-a

și petrecut. După ce ne-am întors în Atena, m-am întins pe pat și i-am spus părintelui I.:

- Atât de istovit mă simt, de parcă m-ar fi bătut o sută de oameni.

Iar de atunci zac la pat, așa cum știi.

Cu mai mulți ani în urmă am avut un chist la mijloc. Din pricina șederii îndelungate la pat, șoldurile mă dureau foarte tare și mă ustureau, prevestindu-mi că se va deschide rană în acel loc.

Astfel am avut de suferit multe din pricina acelor răni, care erau mai înfricoșătoare decât cele de mai înainte.

Dacă stăteam pe partea dreaptă, mă durea înfricoșător. Când mă întorceam pe partea stângă, simțeam aceeași durere. Iar când mă așezam pe spate, mă durea și mai tare.

«Ce să fac?», mă gândeam. «Ce se va întâmpla cu mine? Unde voi sfârși?»

Atunci m-au cuprins niște gânduri înfiorătoare. Simțeam că Dumnezeu m-a părăsit.

Și, pe lângă aceasta, mai aveam și eczema de la picior, care era într-o stare foarte gravă.

Iar în acest ocean al mâhnirilor mă vedeam pe mine însumi singur, luptându-mă cu disperare împotriva valurilor amare ale deznădejdiei, care simțeam că mă înghit. Acum chiar numai gândindu-mă la aceasta mă cuprinde frica.

Ucenicilor mei nu le-am spus nimic. La exterior mă arătam liniștit, dar sufletește mă simțeam de parcă aș fi fost în iad. Căci astfel ne-a predanisit sfântul nostru stareț, spunând: «Fie în rai, fie în iad de te afli, să nu te exteriorizezi».

Iar această stare a durat șase-șapte minute, după care am auzit o voce spunându-mi: «Așa te vrea

Dumnezeu». De îndată ce am auzit acele cuvinte mi-am revenit. Atunci am răspuns acelei voci: „Dacă așa mă vrea Dumnezeu, să fie binecuvântat! Numai dăruiește-mi răbdare!»

Apoi m-am dus mai mult mort decât viu la candelă Maicii Domnului și am luat puțin untdelemn, cu care am uns de două-trei ori locurile care mă dureau. De îndată ce am făcut aceasta, m-am vindecat.

Dar anii trec și eu sufăr mereu. De multe ori scrâșnesc din dinți și chiar strig de durere, neputând să mă odihnesc câtuși de puțin. Cred că această încercare a fost trimisă de Dumnezeu.

Iar acum revin la subiectul principal. Sunt șapte-opt luni de când Dumnezeu mi-a deschis ochii sufletului și am văzut cât de mult folos primesc de la această rană, câtă răsplată mă așteaptă.

«Dumnezeul meu, Îți mulțumesc de mii de ori! Nu voi înceta în toată vremea vieții mele să Te slavoslovesc, să Te laud și să mă închin Ție pentru această rană pe care mi-ai dat-o. Căci dragostea Ta cea nemăsurată și neînțeleasă în adâncime și în înălțime în felul acesta s-a arătat. Slavă Înțelepciunii Tale! Slavă iubirii Tale de oameni! Slavă milostivirii Tale! Slavă îndurării Tale! Slavă iubirii Tale de oameni! Slavă milostivirii Tale! Slavă îndurării Tale! Slavă Ție! Slavă Ție! Slavă Ție! Acolo, în acea rană, Te-ai ascuns. Cum de m-ai iubit atât de mult pe mine, cel murdar? Ce bine am făcut de m-ai iubit atât de mult, dăruindu-mi această rană, ca o dovadă a negrăitei Tale iubiri de oameni?»

Iar această stare de har a durat trei zile și trei nopți, după care s-a stins. Zburam de bucurie, înotam într-un ocean de fericire duhovnicească. Iar starea aceasta o am mereu ca pe o mângâiere în întristă-

rile și suferințele acestei vieți înșelătoare. Și de aceea spun că atunci când mă doare, în adâncul sufletului meu mă bucur. Iar când durerile se micșorează mă întristez, dar cu toate acestea nu încetez să mă îngrijesc și de tămăduirea lor.

Abia acum înțeleg din experiență de ce sfinții se bucurau în necazuri. Abia acum îmi dau seama de ce corifeul apostolilor se lauda în ispitele, în neputințele, în crucea lui. Pentru aceasta și Sfântul Ioan Gură de Aur îl laudă pe multpătimitorul Iov mai mult pentru răbdarea pe care a arătat-o în suferință, decât pentru viața lui de mai înainte, în care era și drept, și temător de Dumnezeu, și milostiv, și iubitor de străini.

Abia acum, așadar, înțeleg de ce dragostea de Dumnezeu a sfinților a fost încercată prin suferință și de ce El a spus: *Strâmtă este calea care duce la Împărăția Cerurilor* (Matei 7, 14). (...)

Ne spunea și fericitul nostru stareț (Sfântul Iosif Isihastul – n.n.) că toată viața lui a fost o mucenicie. Arareori se bucura, căci zi și noapte se mârșea și plângea.

Să-ți mai spun ceva. Eu cred că Dumnezeu mi-a dăruit un dar mare prin această rană, prin aceste dureri. Deoarece bucuria nu are răsplată, în timp ce întristarea are. *Ai primit cele bune ale tale în viața ta* (Luca 16, 25).

Privind așadar, la această răsplată, fac răbdare, cu ajutorul lui Dumnezeu. Este adevărat că trupește mă doare, sufăr, dar în adâncul sufletului mă bucur.

Nu neglijez însă să mă îngrijesc de vindecarea eczemei prin diferite medicamente, prin medici, prin regim și prin orice alt mod îmi spune gândul.

Ieri în timpul Liturghiei a venit la chilia noastră un cântăreț foarte bun. Și, în timp ce acesta cânta, eu

mi-am spus în sinea mea: «Tu, părintele meu, cânti și te bucuri, oferind aceasta lui Dumnezeu. Eu însă sufăr și Îi ofer această durere lui Dumnezeu, ca să mă miluiască!»

Ceea ce are fiecare dintre noi, aceea va și oferi lui Dumnezeu, dar mult se deosebește bucuria de întristare, sănătatea de boală, ziua de noapte.

Dacă spui că Îl iubești pe Dumnezeu, atunci așteaptă dovada iubirii Lui, adică crucea pe care ți-o dăruiește El. Acest dar ți-l va dăruii în această viață, dar al iubirii Lui. Din aceasta vei înțelege că Dumnezeu te iubește, din întristările pe care ți le trimite.

Dacă vrem să fim cu adevărat ucenici ai Lui, nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele, trebuie ca și noi să urcăm pe Cruce, precum a făcut-o Începătorul nostru. *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24).

Crucea înseamnă întristări, suferințe și lacrimi.

În ziua Judecății fiecare va arăta ceea ce are, adică tot ceea ce a suferit pentru Hristos în această viață și fericit este acela care va avea să arate multe pătimiri, adică o cruce mare.

Dumnezeu să mă ierte pentru multa flecăreală.

Fie numele Lui binecuvântat în veci.”²

Rândurile Sfântului Efrem Katunakiotul sunt cât se poate de clare. Citindu-le, suntem impresionați de puterea răbdării sale, ceea ce pune în evidență, simultan, faptul că noi nu avem o astfel de răbdare. Citind, noi putem rămâne paralizați de slăbiciunea răbdării și credinței noastre, pentru că vedem culmile

² Scrisoarea a apărut în volumul Ieromonahului Iosif Aghioritul *Fericitul Efrem Katunakiotul*, apărut la Editura Evanghелиsmos, București, 2004, pp. 288-293 (n. ed.).

pe care a urcat Sfântul Efrem și ne dăm seama că noi nu putem ajunge tot acolo.

Sfântul Iosif Isihastul, îndrumătorul Sfântului Efrem pe calea filocalică, scria despre măsurile sfinților: „Vreau să încălzesc sufletul vostru cu căldură și să vă îndemn la râvnă și la dorința pentru preadulcele nostru Iisus, așa cum fac conducătorii de oști, care povestesc isprăvile vitejilor, povestesc avantajele poziției din care urmează să lanseze atacul și, în felul acesta, îi determină să lupte cu bărbăție și să ducă biruința până la capăt. Dar și scopul vieților sfinților și al cuvintelor, care au fost scrise și ne-au fost lăsate, acesta este. Și sufletului pe care l-a creat Dumnezeu, dacă nu aude adesea astfel de cuvinte înalte și vrednice de contemplare, îi vin somnolența și nepăsarea și numai prin astfel de lucruri, cu povestiri minunate, restaurează edificiul și alungă întristarea.”³ Adică noi, dacă citim despre răbdarea Sfântului Efrem din Katakunakia, nu trebuie să o facem pentru a ne alunga plictiseala sau doar pentru a afla informații despre sfânt. Ci trebuie să o facem tocmai ca să ne molipsim de curajul și de virtuțile sale.

Da, noi avem nevoie să citim cât mai des „astfel de cuvinte înalte și vrednice de contemplare”, pentru că altfel vom fi biruiți în războiul duhovnicesc. Și e important să citim cuvinte care să aibă ecou în viața noastră, cuvinte care să fie potrivite nivelului duhovnicesc la care ne aflăm acum. Dacă vom citi cuvinte despre viața în pustie sau despre extazul rugăciunii, nu vom ști să ne folosim de ele, ba chiar putem fi păgubiți, din lipsă de dreaptă socoteală. De aceea e foarte

³ Din volumul Cuviosului Iosif Isihastul *Simțirea iubirii dumnezeiești – Scrisori și poezii*, Editura Bizantină, București, 2020, p. 201 (n. ed.).

important să citim cuvinte adecvate măsurii noastre spirituale. Citirea cărților duhovnicești este unul dintre cele mai importante forme de rezistență în războiul dus împotriva diavolilor și a slujitorilor săi. Chiar dacă în ultima vreme oamenii citesc din ce în ce mai puțin cărți ortodoxe, fiind ocupați să digere știrile din mass-media sau mesajele panicarde de pe rețelele de socializare, totuși există încă oameni care înțeleg valoarea acestor cărți și a nevoinței citirii lor.

Cuvintele părintelui Emilian Simonopetritul reproduse în acest volum conțin sfaturi cu care se pot hrăni și cei care sunt la începutul vieții duhovnicești, dar și cei tari în credință. Sunt cuvinte de viață, cuvinte de foc, care ne ajută să avem o altă perspectivă asupra vieții, asupra suferinței, asupra bolii, asupra morții. De altfel, toate volumele care conțin cuvintele acestui mare sfânt, necanonizat încă, sunt volume de foc.

Rostul cărții de față este simplu: de a deschide o poartă către aceste scrieri celor care până acum au stat, din diferite motive, departe de ele. Chiar dacă tâlcuirile nu se ridică, evident, la măsura pasajelor citate, poate că tocmai această *diferență de altitudine* ar putea facilita celor care sunt la primii pași în viața duhovnicească receptarea învățăturilor părintelui Emilian Simonopetritul. Mai ales că rostul acestei cărți este tocmai de a-i convinge pe cititori să se hrănească din învățăturile marelui stareț aghiorit. Trăim o vreme în care frica pune stăpânire pe multe suflete. Avem nevoie de curaj, pentru că altfel ne va birui diavolul prin nenumăratele sale curse. Iar Avva Emilian ne poate da curaj prin cuvintele sale, tocmai pentru că el a fost un luptător neînfricat, un cuvios erou al nevoințelor și al rugăciunii neîncetate...

Părintele arhimandrit Emilianos Simonopetritul Scurtă prezentare⁴

Pr. conf. dr. Gheorghe Holbea

Părintele arhimandrit Emilianos Simonopetritul (n. 1934 – † 9 mai 2019) este considerat un „Hrisostom” al Sfântului Munte Athos prin profunda moștenire duhovnicească pe care a lăsat-o Bisericii: cuvântările și lucrările sale care actualizează mesajul Sfinților Părinți ai Bisericii (*Tâlcuire la viața Cuviosului Nil Calavritul, Avva Isaia: Cuvinte ascetice, Sfântul Maxim Mărturisorul: Capete despre dragoste, Sfântul Isihie: Despre trezvie, Tâlcuire la Capetele despre rugăciune ale Avvei Evagrie ș.a.*). În jurul personalității sale s-au alțuit duhovnicește teologi precum Placide Deseille, Macarie Simonopetritul, Alexander Golitzin, Maximos Constas. De asemenea este cunoscut ca întemeietor și călăuzitor al unor frății monahale din Grecia și Muntele Athos, generând sinteza athonită specifică Mănăstirii Simonopetra, adică îmbinare între viața cenobitică a Athosului și practica isihastă eremită.

Biografia Părintelui Emilianos au subliniat diversitatea temelor tratate de stareț: de la probleme practice ale vieții monahale (*Monahismul - Pecetea adevărată*), la interpretarea textelor ascetice

⁴ Editura Areopag mulțumește și pe această cale părintelui Gheorghe Holbea pentru amabilitatea de a scrie această prezentare, pentru a fi inclusă în volumul de față. El este unul dintre profesorii de teologie care au contribuit la răspândirea învățăturilor starețului simonopetrit (n. ed.).

(*Cuvânt despre ascultare și priveghere*) și canoanelor Bisericii (*Tâlcuiri la canoanele monahale*) sau explicarea elementelor liturgice din cultul Bisericii (*Tâlcuiri la sfintele slujbe*), arătând relația dintre starea de așteptare a lui Hristos și deplina Lui primire, prin harul Duhului Sfânt.

Asceza este asemenea respirației, de la gesturile zilnice care trebuie să fie măsurate, cumpătate, raportate la Dumnezeu, până la răbdarea necazurilor, suferințelor și a martiriului înfrânării. „Omul își exprimă prin asceză dorul lui după Dumnezeu și își recunoaște propria neputință. Osteneala noastră, asceza noastră nu ne arată vrednicia, ci voința noastră” (*Tâlcuire la viața Cuviosului Nil Calavritul*). Părintele Emilianos recomandă privegherea care pregătește întâlnirea mistică a ascetului cu Dumnezeu și face referire specială la privegherea personală, în chilia proprie, de la patru până la șase ore pe noapte, cu respectarea măsurii fiecărui nevoitor.

Prin asceză trupul și sufletul omului trec printr-un proces de purificare, acest lucru fiind necesar pentru înaintarea spre înălțimea cerului și spre dobândirea isihiei. Isihia se dobândește prin privegherea duhului, contemplarea și rugăciunea în întunericul nopții. „În isihia atât de potrivită pentru noi, urmărind neîmprăștierea pentru câteva clipe, pentru câteva ceasuri, să dăm acest răstimp și întreaga noastră minte lui Hristos ca pe o liturghie și jertfa personală fără de sânge. Îi vorbim lui Dumnezeu cu credința că ne aude și, de aceea, Îi cerem mila” (*Tâlcuiri la sfintele slujbe*).

Lectura duhovnicească duce la curățirea și luminarea nevoitorului: „Când studiem asemenea